

ET

ET

ET

EUROOPA KOMISJON

Brüssel 12.5.2010
KOM(2010) 207 lõplik

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Euroopa naabruspoliitika hindamine

{SEK(2010) 513 lõplik}
{SEK(2010) 514 lõplik}
{SEK(2010) 515 lõplik}
{SEK(2010) 516 lõplik}
{SEK(2010) 517 lõplik}
{SEK(2010) 518 lõplik}
{SEK(2010) 519 lõplik}
{SEK(2010) 520 lõplik}
{SEK(2010) 521 lõplik}
{SEK(2010) 522 lõplik}
{SEK(2010) 523 lõplik}
{SEK(2010) 524 lõplik}
{SEK(2010) 525 lõplik}

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Euroopa naabruspoliitika hindamine

1. SISSEJUHATUS

Euroopa naabruspoliitika (ENP) on muutnud ELi ja tema naabrite¹ vahelisi suhteid. Alates ENP käivitamisest 2004. aastal on tõusnud poliitiliste kontaktide tase ja intensiivsus. Kaubandus on kasvanud kahekohalise protsendi võrra, sellele on kaasa aidanud liberaliseerimise ja õigusnormide lähendamise stabiilne protsess. ELi abi on kohandatud partnerite reformivajadustega ning selle maht praeguses finantsraamistikus on kasvanud 32 % võrra.

ENP ühise stabiilsuse, julgeoleku ja jõukuse eesmärkide saavutamiseks tuleb aga endiselt veel palju teha. Lissaboni lepingus tunnistatakse seda, pannes ELile kohustuse arendada naabruses asuvate riikidega privilegeeritud suhteid, mille eesmärk on luua heaolu ja heanaaberlikkuse ala (ELi lepingu artikkel 8). Selline poliitiline lähenemisviis saab kasu ka ELi välispoliitika suuremast järjepidevusest, sidususest ja kooskõlastamisest, mis tuleneb välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja / asepresidendi nimetamisest ja Euroopa välisteenistuse loomisest, samuti spetsiaalse piirkondliku mandaadiga voliniku nimetamisest, mis võimaldab tal pöörata erilist tähelepanu ENP-le ja riikidele, mida see hõlmab.

Sellisel taustal pidas komisjon uue ametiaja alguses kasulikuks hinnata alates ENP käivitamisest tehtud edusamme. Käesoleva analüüsi eesmärk on suunata ENP edasist arengut, kasutada parimal võimalikul viisil ära Lissaboni lepingu jõustumisega avanenud uusi võimalusi ja optimeerida ENP panust ELi pikemaajalistesse eesmärkidesse, sealhulgas 2020. aasta strateegiasse.

Käesolevale teatisele lisatud komisjoni talituste töödokumentides käsitletakse üksikasjalikumalt ENP rakendamist 2009. aastal iga partneri puhul.

2. ENP KAHEPOOLNE KOOSTÖÖ 2004–2009

ENP eesmärk on süvendada iga naabriga poliitilist dialoogi ja koostööd ning saavutada nendega ulatuslik majandusintegratsioon. ENP on reformidele suunatud partnerlus, mille raames on osutatav toetus tehtud edusammudest: mida tihedamini teeb partner koostööd liiduga, seda ulatuslikumalt saab liit partnerriiki aidata.

Selle loogika kohaselt on pidevalt **tugevdatud lepingulisi suhteid**. Lõunapoolseimate partneritega sõlmiti assotsiatsioonilepingud 2004. aastaks. Assotsiatsioonileping *Süüriaga* on allkirjutamiseks valmis. Idas asendatakse 1990ndatel sõlmitud partnerlus- ja

¹ Alžeeria, Armeenia, Aserbaidžaan, Egiptus, Gruusia, Iisrael, Jordaania, Liibanon, Liibüa, Maroko, Moldova Vabariik (edaspidi „Moldova”), Palestiina omavalitsus, Süüria, Tuneesia, Ukraina ja Valgevene.

koostöölepingud palju ambitsioonikamate assotsiatsioonilepingutega vastavalt idapartnerluse,² millega loodi ENP eriline idamõde, eesmärkidele.

2007. alguseks olid kaksteist partnerit leppinud ELiga kokku ENP **tegevuskavad**, et aidata neil suunata oma reforme. Esimese põlvkonna ENP tegevuskavade kehtivuse lõppedes on alanud töö järeltulevate kavade koostamiseks, tuginedes saadud kogemustele.

Sellise raamistiku kaudu loob EL oma naabritega järk-järgult sügavamad suhet, kui kunagi varem. Peaaegu 100 alakomisjonist koosnev tihe võrgustik võimaldab regulaarseid ja intensiivseid mõttevahetusi kõigis ühist huvi pakkuvates küsimustes, mis ulatuvad valitsemisest ja demokraatiast transpordi ja tervishoiuvaldkonna reformini, andes panuse suuremasse usaldusse ja teadmiste vahetusse. Sellise lähenemisviisi edukus on pannud mitmeid lõunapartnereid (*Maroko, Iisrael, Jordaania, Egiptus, Tuneesia ja Palestiina omavalitsus*) otsima võimalusi ka kahepoolsete suhete edasiseks tõhustamiseks.

2.1. Valitsemise parandamine ja tegelemine pikaajaliste konfliktidega

ENP väljendab ELi ja tema partnerite ühist pühendumist ühistele väärtustele, nagu demokraatia, õigusriik ja inimõigused, ning ELi täielikku toetust tema naabrite poolt ettevõetud demokrateerimispuüetele. ENP raames tehtav koostöö toimub keerulises poliitilises kontekstis, sealhulgas pikaajaliste konfliktide tingimuses, ning riigiti saavutatud tulemused on erinevad. Nimetatud valdkondades tehtavad edusammud on partnerriikide pikaajalise stabiilsuse ja jõukuse seisukohast endiselt äärmiselt tähtsad.

Sellal kui **inimõiguste ja põhivabaduste** konventsioonide ja protokollidega ühinemine edenes, tekitab muret nende rakendamine. Tehtud on edusamme, näiteks naiste õiguste kaitsel: *Egiptuses* on kriminaliseeritud naiste suguelundite moonutamine, *Marokos* ja *Jordaaniast* on suurenenud naiste osalemine poliitikas ning eelkõige *Liibanonis* ja *Jordaaniast* on võetud esimesi meetmeid seoses aumõrvadega. *Ukrainas* oli oluliseks sammuks suurema meediavabaduse poole „temniki” (võimuesindajate suuniste, mida kajastada) andmise tava kaotamine. Piinamisvastase võitluse edusammud ei ole aga piisavad. Paljudes riikides on endiselt ka tõsiseid probleeme seoses väljendusvabadusega (eriti meedias) ning ühinemis- ja kogunemisvabadusega. Kodanikuühiskonna osaliste ja inimõiguste kaitsjate tegevusvabadus on endiselt põhjendamatult piiratud. *Alžeerias, Egiptuses, Iisraelis, Jordaaniast, Liibanonis, Liibüas, Marokos, okupeeritud Palestiina alal, Süürias, Tuneesias ja Valgevenes* on endiselt alles surmanuhtlus ning *Egiptuses, Liibüas, Süürias* ja *Valgevenes* rakendatakse seda järjepidevalt. Varjupaigataotlejate ja põgenike puhul ei anna suurem osa ENP riikidest piisavat abi ega kaitset³. Mõned neist ei ole veel ühinenud 1951. aasta põgenike konventsiooni ega selle 1967. aasta protokolliga, teised ei ole veel loonud selle rakendamiseks vajalikku õigusraamistikku.

Paljudes riikides ei vasta rahvusvaheliste standarditele ei **valimiste** õigusraamistik ega nende läbiviimine. Seevastu olid hiljutised *Ukraina* presidendivalimised ja *Moldova* parlamendivalimiste teine voor vabad ja õiglased. Eriti *Marokos* ja *Liibanonis* parandasid mõned viimastel aastatel vastuvõetud valimisi käsitlevad õigusaktid valimiste kvaliteeti. *Liibanon* ning *okupeeritud Palestiina ala* said kasu ka ELi valimisabist ja ELi valimiste vaatlemise missioonidest – tegu oli kahe ainukese näitega lõunanaabruses.

² Idapartnerluse Praha tippkohtumise ühisdeklaratsioon, Praha, 7. mai 2009.

³ EL toetab jätkuvalt ENP riikide varjupaigavaldkonnaga seonduvat suutlikkust, sealhulgas piirkondlike kaitseprogrammide (*Ukraina, Moldova*) vormis.

Märkimisväärseid investeeringuid tehti **kohtute** suutlikkuse ja tõhususe parandamiseks, kuid suuremas osas riikides valmistab endiselt muret kohtute sõltumatus, tõhusus ja erapooletus. Partnerriikide puhul on üheks tähtsamaks täitmata ülesandeks endiselt **avaliku halduse** reform.

Kõik tegevuskavadega partnerid on ratifitseerinud ÜRO 2005. aasta **korruptsioonivastase** konventsiooni, kuid korruptsiooni tajumist käsitlevatest näitajatest ilmneb ajavahemiku jooksul toimunud üldine tagasimineku.

→ Endiselt on äärmiselt aktuaalne vajadus toetada head valitsemistava, seda nii eesmärgina iseeneses kui ka seetõttu, et lõpuks sõltub sellest poliitiline stabiilsus ja majanduskasv. Poliitilise reformi edusammud kujutavad endast partneritega tihedamate suhete arendamise põhielementi.

ELi piirihaldamise abimissioon *Ukrainas ja Moldovas* (EUBAM), mis algas 2005. aastal, illustreerib ENP võimet anda panus **konfliktide ennetamise ja lahendamisse**. EUBAMi eesmärk on muuta Ukraina ja Moldova piir läbipaistvamaks ning toetada ettevõtluskeskkonda, mis näitab ettevõtjatele, sealhulgas Transnistria omadele, Moldova õigusaktide alusel tegutsemise eeliseid, et saada kasu rahvusvahelistest (ja ELi) kaubandussoodustustest. Seega püüab EUBAM vastastikuse usalduse ja mõistmise parandamisel oma töös konfliktist ringiga mööda minna.

Gruusia puhul on EL andnud tugevat poliitilist, tehnilist ja rahalist tuge, püüdes leevendada 2008. aasta konfliktist tulenenud vajadusi ning samuti eesmärgiga lahendada Gruusia sisesed konfliktid rahumeelselt. EL andis Gruusiale märkimisväärset konfliktijärgset tuge, sealhulgas 500 miljoni euronit ulatuva konfliktijärgse abipaketi. EL on koos ÜRO ja OSCEga võtnud ka aktiivse rolli Genfi kõneluste juhatamisel, mis kujutab endast ainsat platvormi poliitilise konfliktilahendusprotsessi jätkamiseks. Stabiliseerimisprotsessi vaatlemiseks ja analüüsimiseks loodi ELi tsiviilvaatlusmissioon (EUMM).

→ Naabruses hõõguvad lahendamata konfliktid takistavad jätkuvalt partnerriikide arengut ja võivad kujutada ohtu ELi enda julgeolekule. Lissaboni lepinguga avanevad nüüd uued võimalused kooskõlastatult ELi jõupingutusteks konfliktide ennetamise ja lahendamise valdkonnas, kasutades kõiki asjakohaseid vahendeid.

2.2. Liikuvuse edendamine

Inimeste piiriüleste kontaktide kaudu edeneb vastastikune arusaamine ning äri- ja kultuurisidemed. Need on äärmiselt olulised kõigi ELi ja tema naabrite tähendust omavate kontaktide seisukohast. Komisjon on pühendunud ELi naabruses elavate inimeste liikuvuse ja nendevaheliste kontaktide parandamisele. Seda on võimalik ja seda tuleb teha viisil, mis parandab ka julgeolekut, tõhustades heausksete reisijate õiguspärast ja regulaarset liikuvust ning tagades rangema kontrolli nende üle, kes võiksid liikuvust kasutada kriminaalsetel eesmärkidel.

2008. aastal anti ELi naabruses välja kokku 2,09 miljonit ELi Schengeni viisat. Kui arvestada vaid kolmeteist ELi liikmesriiki, mis kuulusid Schengeni alasse 2004. aastal, oli viisade arv 1,3 miljonit, mis on 13 % rohkem kui 1,15 miljonit 2004. aastal, mis on kooskõlas ülemaailmse trendiga. Idasuuna naaberriikide kodanikud ei vajanud aga idas asuvatesse liikmesriikidesse sisenemiseks viisat enne nende ühinemisi vastavalt 2004. ja 2007. aastal.

Idasuuna naaberriikidest ELi suunduvate külastajate arv pärast kõnealust aastat tegelikult vähenes.

EL on juba astunud konkreetseid samme, et teha ELi sisenemine meie naabritele lihtsamaks, soodsamaks ja kiiremaks. *Ukraina* ja *Moldovaga* sõlmitud **viisalihtsustus**lepingute tulemusel on vähendatud viisalõive või neist loobutud üle kolmandiku taotlejate puhul, samas kui tagasivõtulepingutega aidati võidelda ebaseadusliku rände vastu, tagades samal ajal täielikult ELi ja tema partnerite julgeoleku. Lõpule on viidud läbirääkimised sellise lepingu sõlmimiseks ka *Gruusiaga*. Selleks et soodustada seaduslikku rännet, lihtsustada seaduslikku piiriületust, võidelda ebaseadusliku rändega ning kasutada rände positiivset mõju ELi partnerite majandusarengule, on *Gruusia* ja *Moldovaga* kokku lepitud ka muudes meetmetes (**liikuvuspartnerlused**).

Lisaks on idapartnerlus idapoolsetele partneritele pikaajalise eesmärgina avanud lühiajalise **viisa nõude kaotamise** perspektiivi, tingimusel, et täidetud on turvalise ja hästi hallatud liikuvuse nõuded. *Ukrainaga* juba toimub vastav viisanõude kaotamist käsitlev struktureeritud dialoog ja peagi algab see ka *Moldovaga*.

Oma aruannetes on komisjon korduvalt rõhutanud, et ELil oleks vaja lihtsustada seaduslikku lühiajalist reisimist ka ELi lõunapartnerite kodanike jaoks. Kahetsusväärset ei ole siin märkimisväärseid edusamme tehtud.

Komisjon omistab erilist tähtsust üliõpilaste, teadlaste ja õppejõudude liikuvusele. **Erasmus Mundus programmiga** toetatakse kõrgharidusreformide ja haridusasutuste tihedamaid sidemeid ELiga ning programm on ENP piirkonnas suurepäraselt vastu võetud. 2007.–2009. aastal sai tänu Erasmus Mundus stipendiumitele ELi ülikoolides kuni kolm aastat õppida ja töötada üle 3 250 partnerriikide üliõpilase ja õppejõu. 474 ELi üliõpilast ja õppejõudu said kasu samasugusest õppe- ja tööperioodist partnerriikide ülikoolides. Lisaks pakutakse Euroopa ja naaberriikide teadlastele liikuvus- ja karjääri arendamise võimalusi **Marie Curie meetmetega**.

Arvestades, et liikuvust takistavad lisaks viisarežiimile ka muud asjaolud, võib üldisemalt vajalikuks osutuda edasine dialoog ja koostöö teiste meetmete, näiteks akadeemiliste ja kutsealaste kvalifikatsioonide tunnustamise ja õiguste ülekantavuse vallas.

→ **Inimeste liikuvus paraneb, kuid protsessi võiks parandada/kiirendada.** Meie naabrusest pärit külastajad läbivad ELi külastamiseks viisa hankimise kohmaka ja pika menetluse. Neid probleeme loodetakse leevendada alates 2010. aasta aprillist kohaldatavate uute viisaeskirjadega. Lisaks tahab komisjon veelgi parandada heausksete ettevõtjate, turistide, üliõpilaste ja õppejõudude liikuvust ning kavatab võtta järgnevad meetmed:

- lühiajaliste külastuste viisavaba režiimi **tegevuskavad** *Ukrainaga*, kellega EL juba peab viisadialoogi, ja *Moldovaga*, kellega selline dialoog peagi algab. Edasimineku sõltub kõigi vajalike tingimuste täitmisest.
- **Viisalihtsustus- ja tagasivõtulepingud idapartneritega**, kellega selliseid lepinguid veel ei ole sõlmitud, täpsemalt *Armeenia*, *Aserbaidžaan* ja *Valgevenega*.
- **Viisalihtsustuslepingud ka meie lõunapartneritega, tingimusel et on tehtud edusamme rände juhtimisel, sealhulgas tagasivõtulepingute valdkonnas.**

- ELi viisaeeskirjal põhinevad **praktilised meetmed**, et parandada idapartnerluse piirkonnas ELi viisade andmist ja konsulaarvõrku. Edu korral laiendatakse neid meetmeid seejärel tervele ELi naabrusele.
- Jätkuv dialoog meetmete üle, millega lihtsustada ENP riikide kodanike **juurdepääsu ELi tööturule**, sealhulgas rände ja liikuvuse valdkonna olemasolevaid seaduslikke võimalusi ning vabu töövõimalusi ja tööturul vajalikke oskusi käsitleva teabe parandamine.

2.3. Majandusintegratsiooni edendamine

EL pakub majandusintegratsiooni oma siseturuga, tuginedes pikaajalisele strateegilisele lähenemisviisile: lihtsalt kaubeldavad tooted ja teenused, lihtne ettevõtete asutamine, suuremad välisotseinvesteeringud partnerriikidesse ning kõrgetasemeline sotsiaal-, tarbija- ja keskkonnakaitse.

Selline pakkumine sisaldub komisjoni strateegias **kaugeleulatuvate ja terviklike vabakaubanduspiirkondade** loomiseks. Minnes kaugemale vaid lõivude kaotamisest, hõlmavad sellised piirkonnad ka turulepääsu teenuste, investeeringute, riigihangete ja paljudes muudes valdkondades, valides ELi õigusaktidega ühtlustamise valdkondades, kus see võib kaubandust elavdada. Kõik tegevuskavadega partnerid on valinud sellise lähenemisviisi.

ENP eesmärk ei ole ELi õigustikku tervikuna eksportida. Kuigi üleilmastunud maailmas on vähe regulatiivseid mudeleid, tundub ELi mudel olevat partneritele atraktiivne, vähendades reformide „leiutamise” poliitilisi ja majanduslikke kulusid. Seetõttu on paljud partnerid valinud ELi poliitikavaldkondade ja regulatiivsete standarditega ulatusliku lähenemise lähenemisviisi.

Kaubandus, turulepääs ja regulatsioonide lähendamine

ELi **kaubavahetus** ENP piirkonnaga 2004.–2008. aastal suurenes, kusjuures ELi eksport suurenes 63 % ja import 91 % võrra. Viimasest moodustavad suure osa energiatooted. Kuid isegi energiatooted kõrvale jättes suurenes import ENP piirkonnast 31 % võrra. ELi kogu kaubavahetuses muu maailmaga suurenes ekspordi osakaal ENP piirkonda 5,7 %-lt 6,7 %-le ning impordi osakaal piirkonnast 5,4 %-lt 6,9 %-le, andes tunnistust stabiilselt suurenevast majandusintegratsioonist.

Kaubavahetus idapartneritega arenes eriti dünaamiliselt, ehkki stardipositsioon oli suhteliselt tagasihoidlik – piirkonna osakaal ELi ekspordis peaaegu kahekordistus 1,26 %-lt 2,1 %-le ning piirkonna osakaal ELi impordis suurenes 0,8 %-lt 1,4 %-le. Majanduskriis tabas idapartnereid väga karmilt, mille tõttu kuivas kaubavahetus nende partneritega 2009. aastal kokku.

On tehtud ettevalmistavad sammud sügavama majandusintegratsiooni suunas, võttes arvesse erinevate partnerite vajadusi. Näiteks kehtestatud ühepoolsed kaubandussoodustused (*Moldova*), millega antakse maksu- ja kvoodivaba juurdepääs ELi turgudele kõikide toodete puhul (välja arvatud teatavad põllumajandustooted, mille puhul teatavaid soodustusi siiski tehakse), ning peetud läbirääkimisi mitmete valdkondlike lepingute, näiteks põllumajandus-, töödeldud põllumajandus- ja kalandustoodete kaubanduskokkulepete üle (*Egiptus, Iisrael ja Maroko*) ning tööstustoodete vastavushindamise ja tunnustamise kokkulepete üle, mille eesmärk on kindlates tööstussektorites tunnustada tehniliste eeskirjade, standardimise ning vastavushindamise samaväärsust (üks kokkulepe on sõlmitud *Iisraeliga, Egiptus ja Tuneesia* valmistuvad aktiivselt läbirääkimisteks). Näiteks ELi ja *Iisraeli* vahelise töödeldud

põllumajandustoodete kahepoolse kaubavahetuse täieliku liberaliseerimise puhul on saavutatud väga kõrge tase (95 %) ning ülejäänud 5 % puhul on vahetatud teatavaid täiendavaid soodustusi. Käimas on läbirääkimised ka teenuste ja asutamisõiguse liberaliseerimise üle (*Maroko, Tuneesia, Iisrael ja Egiptus*). Alates 2008. aastast on *Tuneesiaga* saavutatud tööstustoodete täieliku vabakaubanduse režiim.

Juba peetakse läbirääkimisi *Ukrainaga* esimese kaugeleulatuva ja tervikliku vabakaubanduspiirkonna üle ning tehakse ettevalmistusi, et oleks võimalik alustada läbirääkimisi *Moldova, Gruusia ja Armeeniaga*.

Sellise integratsiooniprotsessi tulemused on muu hulgas järgmised:

- Partnerriikide **tolliasutused** tegid jõupingutusi tegevussuutlikkuse parandamiseks, kasutades kavasid, mille raames võetakse kasutusele kaasaegne tollitehnika, näiteks riskijuhtimine, tollivormistusjärgne kontroll, volitatud ettevõtjate kontseptsioon ning ühtse liidese lähenemisviisi.
- Partnerriigid on kiiresti kasutusele võtnud ELi **elektroonilise side** reguleerimismudeli, et stimuleerida arengut ning arendada teadmispõhist majandust. ENP raames on toetatud oma turgu avada soovivaid ja turgu valitseva seisundiga ettevõtete turutingimustele vastavat käitumist toetavaid partnerriikide valitsusi. Selleks et ühtlustada lähenemisviisi ELi kui maailma ühe konkurentsitihedama turuga, on võetud selliseid samme nagu tavatelefoniteenuste ja keerukamate teenuste (näiteks Interneti) turu avamine ning täiendavate mobiiltelefoniteenuste litsentside väljaandmine. Näiteks *Egiptuse* puhul oodatakse, et info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonna panus ekspordi suurenemisse kasvab 175 miljonilt eurolt 2005. aastal 770 miljonile eurole 2010. aastal ning et samuti annab see märkimisväärse panuse töökohtade loomisse. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia aktiivsem kasutamine on tähtis tegur ühiskonna demokratiseerimisel.
- **Naaberriikidega ühise lennunduspiirkonna** rakendamine on ELi lennundusala välispoliitika oluline mõõde, mille lõppeesmärk on lennutranspordi ühtne turg, mis hõlmab kuni 60 riiki ja üht miljardit inimest. 2006. aastal sõlmiti *Marokoga* Euroopa – Vahemere piirkonna lennunduskokkulepe. Aasta hiljem oli Maroko ja ELi vahel veetud lennureisijate arv suurenenud 17 % (võrreldes 6 % ülemaailmse lennutranspordi kasvuga); sealjuures avati 52 uut lennuliini ja turule sisenes 12 uut lennuettevõtjat. Sarnased kokkulepped on parafeeritud *Gruusia ja Jordaaniaga, Iisraeli, Liibanoni, Tuneesia ja Ukrainaga* peetakse läbirääkimisi ning antud on volitused läbirääkimisteks *Alžeeriaga*. Sellistel kokkulepetel ei ole positiivne mõju mitte üksnes liiklusele ja majanduskasvule, vaid need kujutavad endast ka põhilist vahendit, millega levitada ELi poolt ohutuse, julgeoleku ja lennuliikluse juhtimise valdkonnas saavutatud kõrgeimaid standardeid. Komisjoni lähenemisviisi kirjeldatakse üksikasjalikumalt ELi lennutranspordialase välispoliitika algatuses 2010. aasta lõpuks.

→ **Turu avamine on toonud kasu nii ELile kui ka partneritele.** Turu avamine sektorites, kus partneritel on konkurentsieelis, on nende majanduse seisukohast ülitähtis. Tulevikus püüeldakse kaubavahetuse liberaliseerimise ning kaugeleulatuvate ja terviklike vabakaubanduspiirkondade loomise suunas.

→ **ELil ja partneritel on võimalik kasu saada ühise õigusraamistiku atraktiivsusest.** Sellise majandusruumi laienemisega, milles kasutatakse ELi õigusnorme ja standardeid,

edendatakse ELi õigusmudeli ülemaailmset tunnustamist. Sellega võivad ELi ja partnerite ettevõtjad saada konkurentsieelise – nad juba toodavad laiema ELi turu jaoks ning mida ulatuslikumalt aktsepteeritakse ELi õigusnorme ja standardeid, seda lihtsam on nende juurdepääs välisturgudele. Asjaolu, et kriis ei ole andnud majandusreformidele tagasikäiku, näitab, et üleminekuprotsess kui pind, millele me ehitame üles nii oma partnerite kui ka enda jõukuse, on tugev.

Ettevõtluskeskkonna parandamine

ENP raames toetatakse paremat ettevõtlus- ja investeerimiskliimat soodustavaid majandusreforme. Lõunas on ettevõtlusreformide peamiseks tööriistaks 2004. aastal vastuvõetud Euroopa-Vahemere piirkonna ettevõtlusharta. Harta on inspireeritud ELi parimatest tavadest ja partnerriigid on selle vastu võtnud etalonina oma reformikavadele. Sellise lähenemisviisi edu arvestades kavandatakse hartasse lisada ELi väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act” põhipunktid. Samane protsess kavatakse algatada ka idapartnerluse puhul.

Harta rakendamise analüüsist ja erinevatest uuringutest, näiteks Maailmapanga ettevõtlusaruandest ilmnevad tublid edusammud ENP piirkonna **ettevõtluskliima** parandamisel. Näiteks *Jordaania*s kulus 2010. aastal ettevõtte registreerimiseks vaid 13 päeva (2004. aastal 79 päeva).

➔ **Rohkem tuleb teha ettevõtja- ja investeerimissõbraliku keskkonna edendamiseks.** Eelkõige peavad partnerid jätkuvalt parandama ettevõtluse õigusraamistikku, võitlema korrupsiooniga, edendama ettevõtlust ja innovatsiooni, ajakohastama oskusi ning parandama väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete (VKEd) kui majanduskasvu mootorite juurdepääsu rahastamisele.

ENP sotsiaalmeetmete kava poole

Partnerid on omaks võtnud lähenemisviisi, mille kohaselt tegeldakse ENP raames hulga **sotsiaalpoliitiliste** küsimustega, andes tunnistust arusaamast, et sotsiaalne ühtekuuluvus parandab ettevõtluskliimat ning on vajalik reformide põhjendamiseks ja jätkamiseks. Tegevuskavad hõlmavad meetmeid sellistes valdkondades nagu tööhõivepoliitika, sotsiaalne dialoog, töötajate õigused, sotsiaalne kaasatus, sotsiaalkaitse, sooline võrdõiguslikkus ja kõigi võrdne kohtlemine. See kujutab endast ulatuslikku sotsiaalmeetmete kava, millel on selgelt määratletud prioriteedid ja ajaraamistik, kuid mida ei ole veel täielikult rakendatud. Näiteks on tehtud edusamme õigusaktide vallas, millega edendatakse inimväärset tööd ja pensionireformi, kuid edasiminekuks tööhõivepoliitika, ametiühinguõiguste, sotsiaalse dialoogi ja võrdsete võimaluste valdkonnas on ebaühtlane.

➔ **Nende sotsiaalmajanduslike reformide edu tingimuseks täieliku ühise ENP sotsiaalmeetmete kava kujundamisel on, et partnerid jätkavad kõnealuse poliitilise kohustuse täitmist ning eraldavad vajalike reformide rakendamiseks piisavalt haldus- ja inimressursse.**

2.4. Ühine vastutus keskkonna eest

Keskkonna kaitsmine on ELi ja ta partnerite ühine ülesanne ning probleemide edukaks lahendamiseks on vaja ühiseid jõupingutusi. Partnerriigid on probleemidest teadlikud, kuid hoolimata kaalukatest majanduslikest argumentidest, mis kõnelevad ulatuslike

keskkonnameetmete kasuks, mille abil välditaks tulevikus palju suuremaid keskkonna puhastamise kulusid, ei ole nende eraldatud vahendid piisavad. Ehkki kehtivad mitmed rahvusvahelised kohustused ja toimuvad rahvusvahelised protsessid, on rakendamine tihti toppama jäänud. Seega on ENP põhiline eesmärk teha partneritega koostööd, et saavutada paremat strateegilist planeerimist, seada prioriteete ja tugevdada haldussuutlikkust.

Edusammud on olnud riigiti erinevad. Tubli edasimineku näideteks on keskkonnahalduse reform *Jordaania*s, koostöö Kaukaasia piirkondliku keskkonnakeskusega, algatus Horizon 2020 ja keskkonnastrateegia eelnõu *Ukrainas*.

Mitme partneri huvi ELi kogemuse vastu suureneb ja nad soovivad praegu üha enam oma õigusakte lähendada ELi keskkonnadirektiividele. Õigusaktide lähendamine peaks jätkuvalt olema nii ENP kui ka keskkonnahalduse alase koostöö keskmes. ELi 2020. aasta strateegia kontekstis on ELi eesmärk liikuda jätkusuutlikuma ja ressursitõhusama majanduse suunas, mille näol on tegu valdkonnaga, kus EL ja partnerid saavad teha vastastikku kasulikku koostööd. Lisaks on hädasti vaja ulatuslikumat koostööd bioloogilise mitmekesisuse säilitamise valdkonnas, sealhulgas suurendada teadlikkust ökosüsteemi teenuste majanduslikest eelistest, ning vastupidi, bioloogilise mitmekesisuse kadumise kuludest.

Partnerid on väljendanud soovi teha koostööd ka Euroopa Keskkonnaametiga ning ENP raames on sellist võimalust ka pakutud. ELi rahalist toetust kasutades aitab Euroopa Keskkonnaamet partneritel parandada keskkonnaandmete kogumist ja töötlemist. ENP on valitsusväliste organisatsioonide kaasamise teel andnud panuse ka keskkonnapoliitika suuremasse avatusse ja vastutustundlikkusse.

Veel üks aspekt, mida võiks tulevikus edasi arendada, on kooskõlastatum tegevuse juhtimine merenduse valdkonnas. Tugevam koostöö ei oleks kasulik mitte üksnes kalavarude säästval majandamisel, sealhulgas kalapüügi tõhusal kontrollimisel, vaid ka laiemates küsimustes, mis seonduvad integreeritud mereseire, mereala ruumilise planeerimise ja muude merenduspoliitika küsimustega, sealhulgas meremeeste kutsealaste kvalifikatsioonidega. EL toetab jätkuvalt ka ENP partnerite jõupingutusi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooni ratifitseerimisel ja rakendamisel.

→ Ehkki selles keerukas valdkonnas ei tehta kaalukaid edusamme üleöö, on äärmiselt tähtis tugineda kõnealustele tulemustele, et tõsta keskkonnastandardeid terves piirkonnas. Pikaajalise jätkusuutliku arengu märksõnadeks on parem keskkonnakaitse jätkuva lähenemise kaudu ELi õigusraamistiku põhielementidele, parem keskkonnahaldus, ressursside tõhusam kasutamine ja ökosüsteemi teenuste nõuetekohane kasutamine.

2.5. Ühised kliimamuutuste valdkonna meetmed

Kliimamuutuste probleemiga tegelemine on kogu maailma ühine prioriteet. Pidades silmas Kopenhaageni kokkulepet, 2012. aastale järgnevat ajavahemikku käsitleva kokkuleppe sõlmimiseks peetavaid läbirääkimisi ja ELi juhtrolli selles valdkonnas, tõstatavad partnerriigid ELiga peetavas dialoogis järjest tihedamini kliimamuutuste küsimust. ENP kaudu saab EL aidata partnerriike kliimakaalutluste kaasamisel nende poliitikasse. Ehkki partnerriigid ei kuulu suurimate kasvuhoonegaaside tekitajate hulka, on neil märkimisväärne potentsiaal teha täiendavaid jõupingutusi nii olukorra leevendamiseks (nt suurema energiatõhususe ja säästliku transpordi edendamise kaudu) kui ka sellega kohanemiseks (nt põllumajanduse, veemajanduse või looduskatastroofide, näiteks üleujutuste ja põudade tagajärgedega võitlemiseks valmisoleku valdkonnas).

→ Komisjon kutsub partnereid, kes ei ole seda veel teinud, jätkuvalt üles võimalikult kiiresti ühinema Kopenhaageni kokkuleppega ning andma teavet nende poolt rakendatavate eesmärkide ja meetmete kohta. EL pühendub jätkuvalt täielikult ÜRO läbirääkimisprotsessile, et sõlmida kindel ja tõhus õiguslikult siduv rahvusvaheline kokkulepe. EL on valmis kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise alast dialoogi ja koostöömeetmeid süvendama.

2.6. Taastuvenergia era- ja tööstustarbijatele

ELi ja ta partnerite ühine huvi on säilitada era- ja tööstustarbijatele stabiilsed, kindlad ja puhtad energiaallikad ning teha edusamme väheste süsinikdioksiidi heidetega energiaallikate poole. Komisjoni 2007.–2008. aasta energia- ja kliimamuutustepaketiga loodi energiaprobleemidega tegelemiseks ambitsioonikas raamistik, sealhulgas töötati välja energiaalane välispoliitika. *Ukraina* ja *Venemaa* gaasitüli 2008.–2009. aasta talvel rõhutas vajadust tegeleda kiiresti energiavarustuskindlusega. Komisjoni 2008. aasta teises strateegilises energiaülevaates⁴ kutsutakse üles suhete tihendamisele partneritega, kes on ELi jaoks olulised tootja- ja transiitriigid.

Selles kontekstis astusid partnerid mitmeid samme valdkonna reformi algatamiseks ja selle järkjärguliseks ühtlustamiseks ELi poliitikaga. EL kirjutas *Aserbaidžaanis*, *Egiptuses*, *Jordaania*, *Maroko*, *Ukrainas* ja *Valgevenega* alla energeetikaalastele **vastastikuse mõistmise memorandumitele** või deklaratsioonidele.

Mitu partnerit muutis või muudab oma energiastrateegiat, kusjuures raskuskese on nüüd energiatõhususel ja taastuvenergial. Partnerid tegid samme õigusaktide energia siseturu eeskirjadega järkjärgulise ühtlustamise suunas, võttes vastu uusi õigusakte, tugevdades regulatiivset keskkonda ja kaotades järk-järgult hinnamoonusi. 2009. aastal kiitis energiaühenduse ministrite nõukogu teatavatel tingimustel heaks *Moldova* ja *Ukraina* ühinemise **energiaühenduse asutamislepinguga**. *Gruusiast* sai selle ühenduse vaatlejaliige.

EL ja ta partnerid on teinud koostööd energiavõrkude arendamisel. 2009. märtsis korraldas komisjon *Ukraina* gaasitransiidisüsteemi moderniseerimist käsitleva rahvusvahelise konverentsi. EL tegi partneritega koostööd ka **Lõuna-Euroopa gaasitranspordikoridori**, sealhulgas Nabucco ja Kaspia merd läbiva gaasitranspordiprojekti elluviimiseks. EL toetas *Moldova* ja *Ukraina* kava ühineda tulevikus Mandri-Euroopa elektrivõrguga.

Lõunanaabruse koostööalgatustes keskenduti energiaturgude arendamisele ja ühendamisele, sealhulgas lõuna-lõuna ja põhja-lõuna suunaliste ühenduste arendamisele. Kuju võttis Vahemere päikeseenergia kava: koostati strateegiadokument ning käivitati mitu rahvusvaheliste finantseerimisasutuste toetatavat pilootalgatust ja -programmi.

Idapartnerluse raames alustati tööd 3. platvormi („energiajulgeolek”) kallal 2009.–2011. aasta tööprogrammiga.

EL ja tsiviilotstarbelisi tuumaelektrijaamu käitavad partnerid (*Armeenia* ja *Ukraina*) jätkasid koostööd tuumaohutuse ja -julgeoleku valdkonnas. EL alustas selleteemalist dialoogi ka selliste jaamade ehitamist kavandavate partneritega.

⁴ ELi tegevuskava varustuskindluse ja solidaarsuse tagamiseks energiavaldkonnas – KOM(2008) 781, 13.11.2008.

→ Viimaste aastate tihedamat energiakoostööd on vaja selleks, et toime tulla kiiresti suureneva energiavajadusega lõunas ning investeerimis- ja reformivajadusega nii lõunas kui ka idas. Meie ENP partneritega tehtava koostöö peamine eesmärk on eelkõige energiatõhusus ja taastuvenergia arendamine.

2.7. Poliitilistele eesmärkidele vastavad rahastamisvahendid

ENP rakendamist rahastatakse Euroopa naabruspoliitika ja partnerluse rahastamisvahendist, mille eelarve on ligikaudu 11,5 miljardit eurot (2007–2013). Pärast Euroopa naabruspoliitika ja partnerluse rahastamisvahendi programmdokumentide vahekokkuvõtet on riikide assigneeringute juures paremini arvesse võetud partnerite vajadusi, eesmärkide ja edusammude taset ning partnerite abi vastuvõtmise võimet. Vahekokkuvõtte koostati koostöös partnerriikidega, võttes arvesse kodanikuühiskonda, ELi liikmesriike ja teisi abiandjaid kaasava enneolematult ulatusliku konsulteerimisprotsessi tulemust.

Rahastamiskoostöö **poliitilist fookust** on veelgi tugevdatud. Õigusaktide ühtlustamist ja õigusnormide lähendamist edendatakse TAIEXi ja mestimise ulatuslikuma kasutuse kaudu. 2009. aasta lõpuks oli rahastatud üle 1000 TAIEXi meetme ning loodud oli 114 ja ettevalmistamisel veel 110 mestimispartnerlust. Koostamisel on terviklikud institutsioonide väljaarendamise programmid, et arendada piiratud hulga põhiinstitutsioonide suutlikkust, millel on keskne roll idapoolsetele partneritega tulevikus sõlmitavate assotsiatsioonilepingute jaoks pinna ettevalmistamisel.

- 2009. aasta alguses saatis EL *Armeeniasse* kõrgetasemeliste nõunike rühma, et toetada ENP tegevuskava rakendamist (2,8 miljonit eurot). Nõunikud annavad kõrgetasemelist tehnilist abi selliste reformide kavandamiseks, juhtimiseks ja rakendamiseks, mille eesmärk on tugevdada presidendi institutsiooni ning riigi seadusandlikku, täidesaatvat ja kohtuvõimu, keskendudes eelkõige demokraatialle, heale valitsemistavale, õigusriigile ja turumajandusele.
- 2009. aasta detsembris saavutatud kokkuleppe järel saatis EL 2010. aasta aprillis *Moldovasse* kõrgetasemeliste poliitikanõunike missiooni. See annab riigiasutustele ekspertnõu, et aidata kiirendada ELi ja Moldova vahelist poliitilist lähenemist ja edasist majandusintegratsiooni.
- *Tuneesias* on vastavushindamise ja tunnustamise kokkulepete suunas tehtud edusamme toetatud ulatusliku mestimisprojekti (1,3 miljonit eurot) kaudu, milles keskendutakse õigusaktide ühtlustamisele ja valitsusaparaadi suutlikkuse arendamisele. Hiljem kaasnes sellega ulatuslikum valdkondlik toetusprojekt (23 miljonit eurot), mille raames keskenduti kvaliteedi infrastruktuurile ja ettevõtete toetamisele.
- *Ukrainas* on energiapoliitika ja energiatõhususe/taastuvenergia valdkonnas algatatud energiakoostöö alase vastastikuse mõistmise memorandumiga rakendamise toetamiseks kaks valdkondlikku projekti (145 miljonit eurot). Neid täiendasid elektri- ja gaasituru regulatsiooni käsitlevad mestimisprojektid.
- *Vahemere piirkonnas* arendatakse komisjoni toetusega algatusele Horizon 2020 (üle 13 miljoni euro) suutlikkust ja kontrollisüsteeme ning koostatakse Euroopa Investeerimispankale (EIP) ja teistele finantseerimisasutustele rohelisi investeerimisprojekte.

Naabruspoliitika investeerimisrahastu raames antakse toetust, et täiendada EIP, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga (EBRD) ning teiste Euroopa finantseerimisasutuste poolt partnerriikidele antavaid laene. ELi eelarvetoetus oli 2007.–2009. aastal 185 miljonit eurot. Lisaks osalesid naabruspoliitika investeerimisrahastu sihtfondis liikmesriigid 47 miljoni euroga. Nende vahenditega toetati 4,76 miljardi euro ulatuses antud laene investeringuteks, mis aitavad kaasa ka piirkondlike koostööalgatuste edendamisele ja majanduskasvu taaselustamisele. 2004.–2009. aastal toetati EIP antud laene (üle 10 miljardi euro suuruses summas) Euroopa-Vahemere piirkonna investeerimis- ja partnerlusrahastu kaudu antud toetusega (ligikaudu 90 miljonit eurot).

EIP 2007.–2013. aasta välismandaadi vahekokkuvõttes rõhutati vajadust veelgi suurendada ELi poliitika ja EIP-poolse rahastamise sidusust. Sel eesmärgil tegi komisjon ettepaneku,⁵ et EIP poolt tagatav rahastamine hõlmaks kolme kõrgetasemelist horisontaalset eesmärki – kliimamuutused, sotsiaalne ja majanduslik infrastruktuur ning kohaliku erasektori, sealhulgas VKEde arendamine, ning et koostataks piirkondlikud tegevussuunised. Naabruses laiendatakse komisjoni ettepanekuga EIP-poolse rahastamise ulatust, samas kui suunistega aidatakse tugevdada EIP tegevuse poliitilist fookust ja tagada vastastikune täiendavus ELi vastavate abimeetmetega. Samuti on komisjon teinud ettepaneku eraldada kliimamuutuste valdkonnas antud volituse alusel täiendavad 2 miljardit eurot, millest oleks võimalik naaberriikides kasutada kuni 1 miljard eurot.

Majandus- ja finantskriisile vastamiseks on komisjon võtnud kasutusele ka *Armeeniale, Gruusiale, Moldovale* ja *Ukrainale* suunatud makromajandusliku finantsabi vahendid.

→ Euroopa naabruspoliitika ja partnerluse rahastamisvahendi riikide assigneeringute juures on nüüd objektiivsemalt ja läbipaistvamalt arvesse võetud määra, mil tõepoolest jagatakse ENP põhiväärtusi. Nüüd, kus valitsemistava rahastu eesmärgid (tasustada edusamme valitsemisega seonduvate reformide valdkonnas) on ühtlustatud, kavatses komisjon **rahastu toimimise** 2011. aastal **läbi vaadata**, et anda valitsemise parandamiseks suunatumat toetust.

→ **Komisjon kutsub nõukogu üles vastu võtma oma ettepanekut muuta Euroopa naabruspoliitika ja partnerluse rahastamisvahendi määruse artiklit 23.** Muu hulgas vabastatakse sellega Euroopa-Vahemere piirkonna investeerimis- ja partnerlusrahastu rahastamiseks sobivad täiendavad vahendid (35 miljonit eurot aastas).

→ **Selleks et nii EL kui ka partnerid saaksid turu avamisest täielikku kasu ja et turu avatus oleks jätkusuutlik, tuleb partneritel aidata oma majandust elavdada.** Partnerriikide kasvupotentsiaal on suuresti kasutamata ning nende põhilise (ja geograafilise läheduse tõttu ilmse) kaubavahetuspartnerina on ELil otsene huvi toetada nende majandusarengut. Loogika, mille alusel ühendati siseturu ja struktuurifondide areng, kehtib ka meie naabruse suhtes ning seda tuleks arvesse võtta aruteludel järgmise finantsraamistiku üle.

3. MITMEPOOLSED ALGATUSED

Olulisi edusamme on tehtud naabrusega seonduvate mitmepoolsete raamistike raames, mis täiendab eelnevas punktis kirjeldatud kahepoolseid arenguid.

⁵ KOM(2010) 174, 21.4.2010.

Lõunas aitab 1995. aastal alanud **Euroopa-Vahemere piirkonna partnerlus** luua aluse vabakaubanduspiirkonnale, mille loomisega jõutakse lõpule mõne aasta pärast. Koostöö seati sisse paljudes valdkondades, näiteks kodanikukaitse, kultuur, noorsoovahetus ja sooküsimused. Partnerluse järeltulija, **Vahemere Liit**, loodi 2008. aasta juulis, et tihendada koostööd kolmel tähtsal viisil: a) ELi ja tema Vahemere piirkonna partnerite vaheliste poliitiliste suhete tase suurenes; b) süsteemi tõttu, mis hõlmab kaaseesistumist (üks eesistuja on EList ja teine Vahemere piirkonna partnerriikidest), vastavat sekretariaati ja alalist ühiskomisjoni, poolte kaasatus suurenes ja c) piirkonna kodanike jaoks tähtsust omavate suuremahuliste piirkondlike ja allpiirkondlike projektide kaudu muutusid suhted konkreetsemaks ja nähtavamaks.

Gaza konflikti puhkemise keerulises poliitilises kontekstis olid edusammud seotud peamiselt Vahemere Liidu sekretariaadi asutamisega, selle peasekretäri ametissenimetamisega 2010. aasta jaanuaris ja põhikirja vastuvõtmisega märtsis. Kuuest projektist nelja rakendamine edenes ELi eelarvest eraldatud vahendite toel.

Idapartnerlus sai alguse 2009. aasta mais vastusena idapartnerite huvile läheneda ELile ning et luua vajalikud tingimused poliitilise lähenemise ja edasise majandusintegratsiooni kiirendamiseks. Idapartnerluse peamiselt kahepoolset fookust täiendab mitmepoolne element, mille raames edendatakse koostööd, avatud dialoogi ning parimate tavade ja kogemuste vahetamist. Nelja peamise huvivaldkonna: demokraatia, hea valitsemistava ja stabiilsuse; majandusintegratsiooni ja ELi valdkondlikele poliitikatele lähenemise; energiajulgeoleku ja inimestevaheliste kontaktidega tegelemiseks on moodustatud neli temaatilist platvormi. Nelja temaatilise platvormi raames on vastu võetud 2010.–2011. aasta tööprogrammid, moodustatud mitu paneeli ning heaks kiidetud mitme suurprojekti üldstruktuur⁶.

Ühtlasi on Euroopa Parlament astunud ettevalmistavaid samme **ELi idanaabruse parlamentaarsele assambleele (Euronest)** töö käivitamiseks ning Regioonide Komitee teatas kavatsusest asutada **Ida-Euroopa ja Lõuna-Kaukaasia kohalik ja piirkondlik assamblee**. Komisjon, nõukogu eesistujariik ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee korraldasid 2009. aasta novembris Brüsselis idapartnerluse kodanikuühiskonna foorumi, mis tõi kokku üle 200 kodanikuühiskonna esindaja. Foorumi esindajad esitasid sellel koostatud soovitusel 2009. aasta detsembris kohtunud idapartnerluse ministritele.

2008. aasta veebruaris loodud **Musta mere sünergia** on tunnistuseks ELi kasvavale huvile edendada Musta mere ümber tehtavat piirkondlikku koostööd, kuna kaks selle kaldal asuvat riiki on nüüd ELi liikmesriigid. Lõpule jõudis mitu varem algatatud programmi: 2007.–2013. aasta Musta mere basseini piiriülese koostöö programm ja Musta mere vastastikuse ühendamise projekt (infoühiskond).

Nii piirkonna ELi liikmesriikidega (Rumeenia, Kreeka ja Bulgaaria) kui ka partnerriikidega on ette valmistatud Musta mere valdkondlikud partnerlused. Esimene neist, keskkonnapartnerlus, sai alguse 2010. aasta esimesel poolel ning praegu toimub selle vormi määratlemine.

Komisjon oli jätkuvalt aktiivne Musta mere piirkonnas tegutsevate piirkondlike organisatsioonide võrgustikus, sealhulgas Musta Mere Majanduskoostöö organisatsioonis, kus

⁶ Integreeritud piirihalduse, VKEde toetamise, energiatõhususe, kodanikukaitse ja keskkonnahalduse valdkonnas.

komisjon on olnud alaline vaatlejaliige alates 2007. aastast, ning Musta mere saastekaitse komisjonis.

Lisaks Vahemere Liidule on asjaomastes riikides ENP üldeesmärkide saavutamisele kaasa aidanud ELi ja Aafrika ühisstrateegia jätkuv rakendamine ning ELi ja Põhja-Aafrika riikide tihe koostöö Aafrika ja ELi strateegilise partnerluse raames.

4. KOKKUVÕTE

Keskpikas perspektiivis on kujunenud välja pilt, et keerulisest kontekstist hoolimata on EL suutnud oma naabritega luua reformipartnerluse. See on toonud käegakatsutavaid tulemusi, millest on kasu nii meie partneritele kui ka ELile, isegi kui poliitika kujundamisele ja õigusaktidele ei järgne alati tõhus rakendamine.

Ees on märkimisväärsed väljakutsed. Edusammude tempo oleneb sellest, millises ulatuses on partnerid olnud valmis vajalikke reforme ette võtma, ning rohkem on saavutatud majanduse, eelkõige kaubavahetuse ja õigusaktide ühtlustamise kui demokraatliku valitsemise vallas. Edusammude tempo sõltub aga ka eelistest, mida partnerid võivada oodata mõistliku aja jooksul. Siin on olnud ja saab ka tulevikus jätkuvalt olema märkimisväärne mõju ka sellel, mil määral EL on soovinud end partnerlusega siduda.